

A téglagyári óvodában

A gyerekek kerülete

A minap, Budapest tizenhatodik kerületéről beszámolva, a sashalmi öregek otthonába vezetett az utam. Az öregek otthonában tett látogatásom után eltűnődve, ezeket a sorokat írtam volt le:

„Az öregek otthonában eszembe jut a zord valóság: Budapest öregszik. Egész társadalmunk öregszik. A társadalom szerkezetén belül folytonosan nő az idős korúak, a nyugdíjasok száma. Egyre fokozódik aggjaink magánya is. Egyre több az egyedül élő ember, sokasodnak azok az öregek is, akik naphosszat egyedül vannak, mert a családtagok dolgoznak.”

Igazam volt e számadásban? Annyiban mindenesetre, hogy Budapest, s az egész magyar társadalom, a teljes magyar nép öregszik. Mint egy fa, amelynek sokasodnak az öreg lombjai; amelyen ritka az ifjú hajtás. Mintha egy sűrű, vén lombkorona területére társadalmunk valósága fölé.

Megírtam ezt a valóságot, egyetlen budapesti kerületben villantva föl, s most, két kerülettel odébb, a tizennyolcadik kerületben, Pestlőrincen, alkalmam volt tanulmányozni e valóság ellen hadrakelt küzdelmet, e valóság megmártásáért folyó harcot. Úgy éreztem magam, mintha káprázna a szemem, mintha a valóság — nagyon is kedvező — visszáját látnám, mintha egy merőben új valósággal találkoznék Pestlőrinc új lakótelepein és új óvodáiban.

Mert a valóság arra készítet, hogy a sashalmi öregek után a pestlőrinci fiatalokról írjak. A fiatalokról általa-

az, hogy Pestlőrincen majdnem minden ötödik ember — gyerek? S ebben a kilencvenkétezer lakosú városnegyedben él — viszonylag — a legtöbb fiatal? Ez a kerület az öreg Budapestnek akár a zászlaja is lehetne. Mindenesetre az elvénülésből kivezető ösvényt mutatja meg.

Van ennek a kerületnek egy tudora, egy tanára, egykori tanyai tanító, Sárospatakon végzett pedagógus, aki a legöregebb a budapesti tanács-osztályvezetők közt. Ezt a „legöregebb”-et szólítottam meg a gyermekvilág ügyében, ő — a kerületi tanács művelődési osztályának a vezetője — fogalmazta meg előttem ezt a néhány szenvedélyes szót:

— Ebben a kerületben mindenén átsütő szeretet nyilvánul meg azok iránt, akik a gyerekekkel foglalkoznak. Csak a régi falusi iskolamesterek iránti bizalomhoz hasonlítható az a viszony, amely a szülők, s az óvónők, tanítók, a pedagógusok közt kialakult. A gyereket már egy-, kétesztendőskorában bemutatják a pedagógusnak, mint eljövendő oktatójának és tanácsot kérnek, hogyan ruházzák, hogyan táplálják, hogyan neveljék?

— Mindig meghatnak az érzelmi szálak, de én most és itt az értelem választát várom és keresem: hogyan alakult ki ez a fiatalos városnegyed?

— Az ész segített — feleli egykori tanyasi tanító, a fővárosi Földes Ferenc-díjjal jutalmazott kiváló pedagógus. — Nem sírni kezdtünk, hanem gondolkodni — toldja meg.

Min kellett volna sírni, s mit kellett okos gondolattal

következő volt: Budapest tizennyolcadik kerületében az állam, a főváros, a kerület, az ifjúsági szövetség összefogásával, támogatásával és segítségével, elsősorban ifjú házások számára, felépült az ifjúsági lakónegyed, ahol eddig 2900 lakást, és állami beruházásként felépült a Lakatos lakótelep, ahol eddig 1000 lakást adtak át. Egy évtized alatt ebben a kertvárosban nem állami beruházásként, hanem magánerebből négyszázötven új lakás, nagyrészt kertes ház is épült, ez összesen 8100 új lakás.

— És most tessék számolni: az új lakótelepekre beköltözött körülbelül tízezer ember, az új magánházakba körülbelül tizenkét-tizenháromezer ember. Nagyrészt fiatalok, fiatal házások. A kerület egyszerre megfiatalodott, olyannyira, hogy ma a lakosságnak majdnem a húsz százaléka, tehát majdnem minden ötödik ember tizenöt éves, vagy tizenöt évesnél fiatalabb. Az új lakótelepeken épültek ugyan „járulékos létesítmények”, például óvodák, mert ezek be voltak tervezve. De a magánerebből épült kis kertes házak, családi villák, a 4100 új kerti lakás mellett már nem épült óvoda, mert a magánerebből történő építkezéseknél ilyen nincs betervezve. Kilencszáz 3—6 éves gyermek — ez az óvodás kor — óvoda nélkül maradt. Mi lesz kilencszáz kisgyerekekkel, ha a szülők eljárának, s gyakran nagy távollásba járnak el dolgozni, ki gondolzza, vigyázza, neveli őket. Sírni lehetett volna.

Ök nem sírtak. Ök számolni kezdtek.

A pénz, amely ezekhez a beruházásokhoz kellett volna, mérhetetlenül sok. Ennyi

LÉV-nek, Ferihegynek, a nagy vállalatoknak a képviselőit: akartok-e segíteni? Akarjátok-e azt, hogy férfi és nőmunkásaitok az otthon, egyedül hagyott gyerekek iránti aggodalmaktól eltelve, vagy pedig nyugodtan dolgozzanak?

— És az üzemek, a gyárak egymással versengve kezdtek igen jelentős összegeket felajánlani. Ennek a felajánlásnak talán nem minden esetben a gyermekszerep volt a forrása. Hanem a termelési érdek, hogy óvodai férőhelyek hiányában ne veszítsék el a munkásaikat. Tizennégy milliót kaptunk, s ebben benne van a fővárosi tanács és a kerületi tanács segítsége is. Kilencszáz új óvodai férőhelyet teremtettünk, és még 250-et akarunk létrehozni. Itt mindenki segített. Itt, ahogyan a régi mondás szól, apait, anyait beadtunk. Itt segítettek, építkeztek, csinosítottak a szülők, a téglagyár elhagyott munkásszállását és művelődési házát — a téglagyár termelése megszűnt — a munkásörtség tagjai igyekeztek kijavítani és óvodává átalakítani. Itt olyan léghő alakult ki, olyan társadalmi tudat formálódott, amely azt hirdeti, hogy a gyerek a kincs, a gyerek nagy érték, a gyerek a jövő.

A beszélgetés megszakad. Mintha megrendezett volna, pedig korántsem az: a szobában, ahol beszélgetünk, a Vörösmarty utcai általános iskola néhány növendéke állít be, sötét ruhákban, fényes cipőkben, három tanárnő társaságában, megilletődve. A pedagógusnap alkalmából köszöntik Pestlőrinc első pedagógusát.

Az élő BUDAPEST

XVIII. kerület

Az ifjú város

Földszintes házakkal szegélyezett, árnyas külvárosi utcán hirtelen felnyílik a tér, a nap fehér fénye borítja a tájat, szemközt, távolabb három-négy-ötemeletes, színes homlokzatú épületek emelkednek, zsenge fácskák, zöld pázsitfoltok között.

Frissnek, vadonatújnak tűnik itt minden, de befejezetlenségnek nyoma sincs, pedig a pestlőrinci ifjúsági lakónegyed — mert ott vagyunk — jelenleg is épül, növekszik. A tervek szerint 2700 lakást építenek fel itt, ebből nem egészen kétezer készült el mostanáig.

Úgy mondhatnánk, ez az ifjú városrész a fiatalok városa, a fiatal házásoké, s ezzel összefüggésben a gyermekeké. Nincs az országnak még egy darabja, ahol ennyi a kisgyermek, s pontosan ez a lakótelep építésének, létrejöttének elsődleges értelme is: a fiatal házásoknak megadni a családteremtés egyik legfontosabb feltételét, a kényelmes, jó lakást.

Körülbelül tíz esztendővel ezelőtt indult el az a kezdeményezés, amely célul tűzte ki, hogy a magyar ifjúsági mozgalom aktívan részt vehessen különböző lakásépítési akciókban, s lényeges beleszólása legyen a lakások elosztásába. Törvény írja elő, hogy az újonnan épült lakások bizonyos hányada a fiatal házásokat illeti, ez a törvény elsődleges értékékként védi a formálódó családot és a gyermekeket. A lőrinci lakótelep ennek a törvénynek a szellemét testesíti meg.

Alig van időm körülpillantani s máris a riportt kellős közepében vagyok. Egy asszony jön szembe velem, karján bevásárló szatyorral, a szatyorban eper, zöldpaprika, saláta, a házak előtti pázsiton háromévesek hada hentereg, bukfcencezik. Egy másik fiatalasszony, az egyik ház földszinti ablakát tisztogatja. Békés a kép, jellemző a pillanat. Kora délelőtt van, férfiember nem látható semerre, csak asszonyok és gyerekek.

— Tudna-e nekem valakit ajánlani — szólítom meg a bevásárlószatyros asszonyt —, egy fiatal nőt, aki itt él a lakótelepen néhány gyerekkel, akivel szót válthatnék az életéről, mert ugyebár én újságíró vagyok, amolyan hívatlan látogató.

— Hány gyerek felel meg? — kérdez vissza az asszony.

— Kettő-három elég lesz. Nem szeretnék túlzó példát választani.

— Hát akkor, ha beéri velem, beszélgethetünk. Két gyerekem van, ezek szerint megfelelek a feltételeknek. — A szemében mosoly bujkál. — Elnézést a rendetlenségért — mondja, amikor belépünk a lakás ajtaján —, nem vártam vendéget.

Tökéletes rend fogad bennünket; a szabadkozás csak amolyan háziasszonyi szokás és kötelesség.

Szép, világos modern bútorokkal berendezett, nagyablakú szobában ülünk, az asszony csak most nyújt kezét, bemutatkozik. Így ismertem meg teljesen véletlenül Ruttensdorfer Róbertnét, az ifjú város egyik lakóját.

— Innen, nem messze, a Vöröshadsereg útján laktunk édesanyáméknál egy nagyon pici lakásban — mondja. — 1959-ben mentem férjhez, rá egy esztendővel megszületett a kislányunk, Rita. Aki nem tapasztalta, nem tudja elképzelni, milyen feszült, sanyarú sors összezsúfolva élni, még akkor is, ha úgy, mint a mi esetünkben, a nagyszülők, a szülők és az unoka között a lehető legjobb a viszony. Kilitástalannak tűnt, hogy még egy gyermekünk szülessen ilyen körülmények között, habár az anyagi lehetőségek biztosítva voltak és nagyon szerettünk volna egy kisfiút. A férjem vasesztergályos volt, aztán szakotkátó lett a Vörös Csillag Traktorgyárban. Nem kereset rosszul, én is dolgoztam, először szövőnőként, aztán a Fővárosi Díjbeszedő Hivatalnál. Eredeti foglalkozásomra nézve gyors- és gépirónő vagyok. Hiába kerestünk jól, nem volt lakásunk, az

ségekre rendelkezésre álljon megfelelő tartalékalap.

— Mindez nagy anyagi megterhelést jelent?

— Végső soron nem. A férjem a családi pótlékkal együtt havonta több mint háromezer forintot keres, én pedig megkapom a havi 650 forintos gyermekgondozási segélyt. Ugyanis itthon maradtam a kisfiammal.

— A régóta áhított fiú már itt a lakótelepen született?

— Igen. Mindössze másfél éves. Az az igazság, ez a lakás tette

Anyu és a gyerekek

lehetővé, hogy világra jöjjön. Mivel én amúgy is itthon vagyok a saját gyerekemmel, elvállaltam, hogy vigyázok egy kislányra. Egy mérnök házaspár innen a szomszédból, havi ezer forintot fizet a pótmamaságért.

— Hol vannak most a gyerekek?

— Éppen szunnyadnak a szomszéd szobában, ha akarja, nézze meg őket.

A másfél éves kisfiú csöpp kezét öklébe szorítva alszik a rácsos ágyban, szép tiszta arcán jó álmok visszfénye suhan át. A heverőn pedig, oldalt fordulva, hüvelykujját a szájába dugva a hároméves kislány szendereg. Félhomály van és csend, csak a gyengéd álmollegzést lehet hallani.

— Ébren is ilyen jól megférnek egymás mellett?

— Mióta a kisfiam is elkezdett beszélni, azóta egyre szorosabb

közöttük a barátság. Megértik egymást, ritkán civakodnak. Nagyon jó velük lenni. Egyébként is végtelen türelmem van a gyerekekhez, és mindennél jobban szeretem őket. Ez az életforma engem teljesen kielégít. A kisfiam szempontjából is jobb, hogy egész nap vele vagyok. A lányom már tizenhárom éves, de őneki sem mindegy, hogy az iskolából hazatérve üres lakás fogadja-e. Itt nagyon sokan igénybe veszik a gyermekgondozási segélyt, s az az igazság — majdnem

mindenütt fiatal házasokról lévén szó — olyan gyorsan jönnek equ-

A játszótér

Az árny padon. A ömlött, az amely me Pál után. rek futko hogy meg mert bár negyvener zódott a fürkészhet rint. Egy lamilyen a homokb rek által préselt hc gyerekek — s a fel koltásra ö vel később nek és né mindez cs egy anyuk fiát és a gaszkodó nyörgésére had, immá telve a j

A két nés nélkül szivart sz és közöny a puhakaj kolva ily nyékolt, k fiarcot. El zönyből az elutasítást, olvasni, amellyel a rántják a szennek, a áthatol ny

A játszó ként szolg mondatja talok várc „magánéle ni, a vélet késen üldö sik végtel viselőit. A mi állan